

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 754 sahifa,
2-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyuu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Yangi O'zbekistonning mintaqaviy va global geosiyosiy pozitsiyasi: milliy o'zlik va media reprezentatsiya tahlili	16
Salim Doniyorov	
Axborot kommunikatsiya texnologiyalari vositasida o'quvchilarning adabiy tahlil kompetensiyasini shakllantirish	21
Djo'rayev Yorqin Xolnizozovich, Xoldarova Gulchehra Tajibayevna	
Adabiy tahlil kompetensiyasini shakllantirishda elektron darsliklar va multimedia vositalaridan foydalanish.....	26
Djo'rayev Yorqin Xolnizozovich	
Ta'limdagi hurfikrlikni rivojlantirishning pedagogik asoslari.....	29
Yunusov Dilshod Raxmatovich	
Boshlang'ich ta'limda kompetensiyaviy yondashuv asosida o'quvchilarda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi.....	32
Aliqulova Habiba Bahranovna	
Ayollar boksida jismoniy tayyorgarlikning yosh qizlar salomatligiga ta'siri	36
Majidov Ruslan Rustam o'g'li, Komilova Ismigul O'ktamjon qizi	
Talaba-yoshlarda internet risklarning oldini olishning pedagogik modeli	41
Muradova Maftuna Komilovna, Mamadaliyeva Umida Isroiljonovna	
Диагностика креативности студентов педагогических вузов в процессе изучения специальных дисциплин.....	44
Уразова Марина Батыровна, Соибова Толифа Дилмуродовна	
STEAM yondashuvi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ kompetentlikni shakllantirishning metodik xususiyatlari.....	49
Tashibekova Munajat Xoshimovna	
Mariya Montessori ta'limida bolalarning mustaqilligini va ijodiy faoliyatini rivojlantirishning pedagogik-didaktik shart-sharoitlari.....	53
Asqarova Ma'mura Sadriddinovna	
O'spirinlik yoshida namoyon bo'ladigan agressiv xulqning psixologik xususiyati	59
Atajanova Xurjon Pirnazar qizi	
O'zbekiston jurnalistikasining rivojlanishida jadidlarning o'rni: jurnalistikada yangi trend	64
Murtozayeva Nigora Murtoza qizi	
Virtual ta'lim texnologiyasining ta'lim jarayonini takomillashtirishdagi ahamiyati.....	67
Muxsiyeva Aziza Shamsitdinovna	
Kelajakdagi o'qituvchilarning pedagogik kreativligini ta'limiy o'yinlar orqali rivojlantirish yo'llari	69
N. A. Musayeva	
Talabalarda lisoniy tafakkurni shakllantirishga psixolingvistik yondashuvning didaktik tamoyillari	76
Odiljonova Kamola Abduvosit qizi	
Strategies for Overcoming Difficulties in Using Authentic Materials in English Language Teaching	81
Qosimov Jaloliddin Abduvali o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ta'limni tashkil etishning pedagogik imkoniyatlari	84
Qurbonova Buzaynab Nurmuxammadiyevna	
Inspektor-psixologlarda ijtimoiy-psixologik kompetentlikning kasbiy faoliyatdagi ahamiyati	87
Raxmanova Dilnoza Farmanovna	
Qo'ng'iro't tumani toponimlarining leksik-semantik va genetik xususiyatlari	90
Shamshaddinova Saodat Saparbayevna	
Variativ yondashuv asosida 5–9-sinf o'quvchilarida valeologik madaniyatni rivojlantirishning didaktik modeli va metodik ta'minoti	93
Shamuratov Asqar Abdullayevich	

The Structural Composition and Developmental Stages of Critical Thinking Skills.....	98
<i>Shuxratjon Ismoiljonov Boymirza o'g'li</i>	
Yosh rahbar kadrlarni lavozimlarga tayinlashning psixologik xususiyatlari.....	106
<i>Sobitov Otabek</i>	
O'zbekistonda erta turmush qurish masalasi va uning psixologik tahlillari.....	111
<i>Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi</i>	
Adaptiv sportning inklyuziv ta'lim tizimida alohida ta'limga ehtiyoji bo'lgan o'quvchilarning jismoniy va funksional rivojlanishidagi ahamiyati.....	114
<i>Xasanova Sarvinov To'liqinjon qizi</i>	
Yosh futbolchilarda texnik mahoratni rivojlantirishda differentsiallashgan mashg'ulotlar modelini qo'llash samaradorligi	118
<i>Zayniddinov Tojiddin Baxriddinovich</i>	
Фразеологизмы как носители культуры: проблемы перевода и методы обучения	123
<i>Хамидова Гулноза Турсунбой кизи</i>	
Talabalarni kreativ yondashuv asosida tarbiyaviy–innovatsion faoliyatga tayyorlash jarayonlari.....	127
<i>Adizova G. M.</i>	
Iqtidorli bolalarni psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash	131
<i>Ismoilova Adolat Anvarovna</i>	
STEAM – ta'lim texnologiyasi asosida o'quvchilarning fazoviy tasavvurlarini rivojlantirish metodikasi	134
<i>So'fiboyeva Gulchehra Mamurjonovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy ko'nikmalar va kompetentlikni shakllantirishning pedagogik asoslari.....	138
<i>Fayzullayeva Xovoxon Xayrullo qizi</i>	
Inklyuziv ta'limga muhtoj bolalar bilan ishlashda tarbiyachining roli.....	142
<i>Mansurova Lobar Luqmon qizi, Boqiyeva E'zoza Mashrab qizi</i>	
Rivojlanishida nuqsoni bor bolalarni ta'lim-tarbiyalashning ilmiy-pedagogik asoslari.....	146
<i>Tojiboyeva Osiyoxon Alisher qizi</i>	
Xalqaro ta'lim tashkilotlari faoliyatining nazariy asoslari.....	150
<i>Abdusamadova Aziza Kamoliddin qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarni ijtimoiy texnologiyalar asosida ijtimoiy-pedagogik faoliyatga tayyorlash tizimi sifatida.....	153
<i>Shanazarov Otabek</i>	
Maktabgacha ta'limda STEAM yondashuvini loyiha asosida joriy etishning pedagogik strategiyalari	158
<i>Radjapova Xuzra Tirkashevna, Abdullayeva Sarviniso</i>	
Matematika ta'limida modellashtirishning psixologik va metodik asoslari: disum loyihasi tahlili.....	161
<i>Xaydarov Xurshid Ismatovich</i>	
Darsdan tashqari mashg'ulotlarda gandbolchilarning tezkorligini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	166
<i>Ismatullayeva Zuhra Rustam qizi</i>	
Osiyo xalq o'yinlari asosida jismoniy tarbiya jarayonini samarali tashkil etishning pedagogik shartlari	170
<i>Abdullayev Yashnarjon Mahkamovich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning innovatsion kompetentligini shakllantirishda klasterli ta'lim muhitining imkoniyatlari.....	173
<i>Abduraxmanov M. B.</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida tanqidiy fikrlash.....	178
<i>Chinaliyeva Ayjamal Baxitjanovna</i>	
Talabalarda raqamli ta'lim madaniyatini rivojlantirish.....	181
<i>Eshqurbonova Nafisa Bahodir qizi</i>	
Blended Educational Technologies in Higher Education: A Systematic Analysis of Foreign Research.....	183
<i>Fozilova Maxina Adashevna</i>	
Voyaga yetmaganlarda deviant xulq shakllanishida ijtimoiy-psixologik omillarning roli.....	188
<i>Galdiyeva Mehribon Durdiyevna, Saydazimov Alisher Nurali o'g'li</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Boshlang'ich tayyorlov guruhida ulotqirish texnikasi elementlarini o'rgatish samaradorligi.....	191
	Hayitmurodova Nasiba Abdusalimovna	
	Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida tarbiya fanini o'qitishning metodik tayyorgarligini takomillashtirish zaruriyati.....	197
	Inoyatova Zulfiya Xamdammovna	
	Talabalarni ilmiy-tadqiqot faoliyatiga jalb etishning metodologik asoslari.....	199
	Karimova Madinabonu Dilshodbek qizi	
	Kompetentligini baholash mezonlari va indikatorlarini ishlab chiqish.....	203
	Kayumov Oybek Achilovich	
	Kasbiy refleksiya asosida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini rivojlantirish.....	209
	Miraxmedova Mubina Mirxalil qizi	
	Boshlang'ich sinf o'quvchilarida nutq ko'nikmalarini rivojlantirish.....	211
	Nisanbayeva Akmaral Kaldibayevna	
	Maxsus ta'lim dasturlari orqali iqtidorli talabalarining ijodiy salohiyatini rivojlantirish.....	214
	Rayimova Shahlo Sobirjon qizi	
	STEAM ta'limida ijtimoiy intellektni rivojlantirish metodlari.....	217
	Toshev Elbek Choriyevich	
	Innovatsion texnologiyalar va ularning tasviriy san'at o'qituvchilarini tayyorlash tizimidagi roli.....	223
	Usmanov Botir Allaberdiyevich	
	Bo'lajak tarbiyachilarning ijtimoiy kompetensiyasini rivojlantirishda volontyorlik faoliyatining ahamiyati.....	227
	Xalilova Dilnoza Furkatovna	
	Boshlang'ich sinflarda robototexnikaning ahamiyati va o'rni.....	230
	Xodiyeva Dilrabo Pirimovna	
	Working With Visual AIDS in Teaching English in Primary Education.....	233
	Yunusova Nodira Akhmadjanovna	
	Teatr texnologiyalarini maktabgacha ta'limga integratsiya qilishning pedagogik shartlari.....	237
	Abdullayeva Aziza Abdurazzoq qizi, Salimova Dilmira Farxodovna	
	The Psychological Impact of Social Media on Youth.....	242
	Dilfuza Qarshiboyeva	
	Maktab direktori nutq etiketi – ta'lim menejmentida jamoatchilik bilan samarali muloqot asosi.....	246
	Islamova Dilfuza Dilshodovna	
	Dizartriyali bolalar monologik nutqini innovatsion texnologiyalar orqali rivojlantirish.....	250
	Pardayeva Muxlisa	
	Maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishida bilish jarayonlarning ahamiyati.....	257
	Xaydarova Umidaxon Baxromjon qizi	
	Enhancing the Professional Competence of English Language Teachers.....	259
	Karimova Dilshoda Sodiqjon qizi	
	Maktabgacha yoshdagi bolalarda montessori metodi bo'yicha sezgir davrlar.....	264
	Tojiakhmedova Maftuna Umarjon qizi	
	"Personal learning assistant" vositalari asosida bo'lajak pedagoglarni tayyorlash tizimidagi zamonaviy tendensiyalar tahlili.....	268
	Muradova Maftuna Komilovna, Turobova Ro'zoy Bekmurotovna, Xayrullayev Mo'minbek Anvar o'g'li	
	Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida adabiy-nutqiy kompetensiyalarni shakllantirish metodikasi.....	272
	Ravshanova Dildora Sagdullayevna	
	Raqamli ta'lim sharoitida elektron axborot-ta'lim muhitining mohiyati va tarkibiy tuzilmasi.....	279
	Temurov Sobirjon Yo'ldoshevich	
	Zamonaviy ta'lim menejmentida innovatsion yondashuvlarning ahamiyati (boshlang'ich ta'lim misolida)..	283
	Pardaboyev Doston	
	Maktabgacha ta'lim tashkiloti va oilaning hamkorligida qadriyatlar tarbiyasining amaliy asoslari.....	286
	Xaydarova Mavluda Mo'yidinjon qizi	

Zamonaviy pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari integratsiyasi asosida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish bosqichlari va samarali shakllari.....	292
<i>G'oziyeva Mohlaroyim Qodirxon qizi</i>	
Alohida ta'lim ehtiyojiga ega bo'lgan bolalarning (aqliy nuqson) ovqatlanish tartibi	295
<i>Sh. M. Ro'ziyeva</i>	
Boshlang'ich sinflarda ona tili darslarida imlo savodxonligini oshirishda geymifikatsiya o'yini orqali samarali tashkil etish	299
<i>Mergenbaeva Asiya Erkebaevna</i>	
Musiq a o'qituvchisining pedagogik muloqatining ta'lim jarayonidagi ahamiyati	304
<i>S. M. Raxmonberdiyeva</i>	
Ijtimoiy-maishiy hayotga yo'naltirish darslarida zaif eshituvchi o'quvchilarning nutqini rivojlantirish	307
<i>Abdulxamidova Gulnoza</i>	
Ispaniya davlati ijtimoiy hayoti, madaniyati va o'ziga xos ta'lim tizimi	311
<i>Umarova Malika Xisabidinovna, Sabirova Nodira Ibrohimovna</i>	
Ertaklardagi so'zlardan foydalangan holda nutqi rivojlanmagan bolalarda muloqot qobiliyatlarini rivojlantirish metodologiyasi	316
<i>G'opporova Mahliyoxonim</i>	
Tarbiya fanida hadislar va milliy qadriyatlarni integratsiya qilishning pedagogik imkoniyatlari	319
<i>Axmedov Boburjon Vasikovich</i>	
Chaqiriqqacha harbiy ta'lim tizimida o'quv-biluv kompetensiyalarini rivojlantirishning innovatsion yondashuvlari	324
<i>Mirzayev Shavkat Turdibayevich</i>	
Mustaqil ta'lim olish faoliyati tushunchasining pedagogik mohiyati va tarkibiy tuzilmasi (fizika fani bo'yicha).....	328
<i>Esanmurodov Otamurod Boboqand o'g'li</i>	
Oliy ta'limda immersiv yondashuvning mohiyati.....	333
<i>Muradova Maftuna Komilovna, Jontemirova Nozima Abdijabbor qizi</i>	
Yengil atletika mashg'ulotlari tizimida sportchilarning psixologik tayyorgarligini shakllantirish va rivojlantirishning ilmiy-pedagogik asoslari.....	337
<i>Yigitaliyev A. F.</i>	
Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasida o'quvchilarning harakat faolligini rivojlantirishning zamonaviy pedagogik mexanizmlari.....	343
<i>D. R. Abdusalomov</i>	
Futbolchilarni tayyorlash jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llashning samaradorligi...	348
<i>Mirbabayev Muzaffar Ismatillayevich</i>	
Empirik tushunchalar va ularning hospital pedagogikadagi pedagogik-psixologik roli	353
<i>Sapayeva Mavluda Shanazarovna</i>	
Ayollarga nisbatan zo'ravonlikka qarshi kurash va huquqiy himoya.....	357
<i>Ibragimova Feruza Bahodirxonovna</i>	
Integrativ yondashuv asosida kongruentlik kompetensiyasini shakllantirishga ta'sir etuvchi omillar.....	362
<i>Kamalova Dilobar Tairovna</i>	
Og'ir atletikachilarning ko'p yillik tayyorgarlik jarayonini tashkil etish	366
<i>Raximov Farxod Maxmudovich</i>	
Haqiqiy materiallardan foydalangan holda o'qishni o'rgatish	370
<i>Axmedov Husen Uzairovich</i>	
Maktabgacha ta'limda innovatsion va fiziologik yondashuvlarning o'ziga xos xususiyatlari.....	376
<i>Ruziyeva Gulsara Temirqulovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida talaba-yoshlarning jismoniy tarbiyasi.....	380
<i>Nazarov Zokir Abdurahmonovich</i>	
Tafakkur va mantiqiy fikrlash bo'lajak pedagog shaxsining nutq madaniyati omili sifatida	383
<i>A. Sh. Jumayev</i>	
Bo'lajak musiqa o'qituvchilarida turizm vositasida tolerantlikni rivojlantirish pedagogik muammo sifatida.....	386
<i>Abdumannatova Aziza Abdumajit qizi</i>	

Zamonaviy didaktik vositalar asosida talabalarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishning ilmiy-nazariy asoslari.....	390
<i>Asobayeva Noila Samatovna</i>	
Axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatda qo'llash" fanidan amaliy va laboratoriya mashg'ulotlarini samarali tashkil etish	395
<i>Axmedova Zebixon Siddikovna</i>	
Talaba shaxsini ma'naviy-axloqiy tarbiyalashga qo'yilgan pedagogik talablar	399
<i>Boliyev Uchqun Ismatovich</i>	
Translation of Phraseological Units in Mass Media Texts.....	402
<i>Eshmurodova Ziyodaxon Urinbayevna</i>	
Phraseologisms in Modern Russian: A Corpus-Based Analysis of Structural, Semantic, and Functional Dynamics	405
<i>Farkhod Kholmatov</i>	
Yosh sportchilarda sprinterlik qobiliyatlarini rivojlantirishda o'yin uslubidagi mashqlarning o'rni.....	413
<i>G'oibov Yusufali Buxoraliyevich</i>	
Imitatsion mashqlarni nutqni avtomatizatsiyalash jarayonida qo'llash metodikasi	417
<i>G'aniyeva Muhabbat Lutfullayevna</i>	
1879-1894-yillarda yevropa va aqshdagi asos soluvchi laboratoriyalar evolyutsiyasi orqali eksperimental psixologiya genezisining qiyosiy-tarixiy tahlili.....	420
<i>Haydarov Farhod Imazarovich</i>	
Maktab direktori nutq etiketi – ta'lim menejmentida jamoatchilik bilan samarali muloqot asosi	423
<i>Islamova Dilfuza Dilshodovna</i>	
Bolalarda gigiyeniya qoidalarini o'rgatishning pedagogik ahamiyati	427
<i>Kalkonova Lutfiya Yusufovna, Safarova Qizlarxon</i>	
Kasbiy refleksiya va portfolio metodining ta'lim jarayonidagi ahamiyati	430
<i>Ismoilova Adolat Anvarovna, Kamoliddinova Mahliyoqon Zohidjon qizi</i>	
Практическая работа по развитию логического мышления учащихся начальных классов через дидактические игры	433
<i>Отажонов Ж. М., Мамарасулова М. А.</i>	
Umumta'lim maktablarida "tarbiya" fanini o'qitish jarayonida mavjud muammolar, ularning sabablari va takomillashtirish yo'llari.....	436
<i>Mamirova Shaxnoza Xudoyqulovna</i>	
Word Formation and Vocabulary Enrichment in Modern English and Uzbek Languages	440
<i>Muminova Feruza Muratdjanovna</i>	
Nodavlat ta'lim tashkilotlarining maktabgacha ta'lim tizimidagi o'rni va rivojlanish tendensiyalari	443
<i>Muminova Nargiza Sabitdjanovna</i>	
Shaxs taraqqiyotining turli bosqichlarida refleksiyaning rivojlanishi	447
<i>N. I. Xalilova</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda inklyuziv kompetensiyalarni rivojlantirishning pedagogik asoslari	450
<i>Omanqulova Shohida Nematillo qizi</i>	
Bo'lajak pedagoglarda gender madaniyatni shakllantirishda milliy qadriyatlar va zamonaviy yondashuvning uyg'unligi	455
<i>O'tkirova Zuhraxon Ahmedjanovna</i>	
Developing Listening and Speaking Skills in Middle School	458
<i>Rakhmonova Dilrabokhon Salokhiddin kizi</i>	
Bolalarda gigiyena qoidalarini o'rgatishning pedagogik ahamiyati	461
<i>Kalkonova Lutfiya Yusufovna, Safarova Qizlarxon</i>	
Avlodlar nazariyalari haqidagi mulohazalarning nazariy tahlili: baby boomerlar, X, Y, Z avlodlari.....	464
<i>Umarova Sitora Muxlisovna, Sharifova Mahtob Murodjonovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kasbiy kompetentlikni rivojlantirishning nazariy asoslari	467
<i>Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi, Sofoyeva Oysha Davlatyorovna</i>	

Boshlang'ich sinflarda arifmetik amallarni o'rgatishning samarali metodlari.....	470
<i>Solijonova Mavluda Zokir qizi</i>	
Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini takomillashtirishning nazariy-metodologik asoslari.....	472
<i>Toxirov Botirjon G'ofurjon o'g'li</i>	
Chaqiriqqacha harbiy ta'limda talabalarining harbiy ko'nikmalarini shakllantirishda psixologik omillarning o'rni.....	477
<i>Tursunov Shaxzod Ramazonovich</i>	
Bolalarning jismoniy faolligini oshirish va jismoniy rivojlantirish bo'yicha noan'anaviy jismoniy mashqlarning ahamiyati	480
<i>Xalmatova Nasiba Bozorboyevna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida ekologik tafakkurni rivojlantirish muammolari.....	485
<i>Yaxshiboyeva Nargiza Rustamqulovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv-bilish faolligini rivojlantirishda bolalar adabiyotidan foydalanish ..	488
<i>Yuldoshova Mehriniso Ochilidiyevna</i>	
Hosila va uning tatbiqlarini o'rgatishda zamonaviy yondashuvlar	491
<i>Absamatov Zuxriddin Axmad o'g'li</i>	
Развитие речи у детей как ключевой фактор формирования личности.....	496
<i>Дустова Дилдора Собиржановна</i>	
Boshlang'ich sinflarda geometrik tasavvurlarni shakllantirish metodikasi	498
<i>Imamova Nasiba Xurramovna</i>	
Дидактические основы подготовки будущих педагогов к лекционной деятельности.....	501
<i>Нодира Азаматова</i>	
O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimida tarbiyalanuvchilarning ijtimoiy-hissiy rivojlanishini tarkib toptirishning o'ziga xos tamoyillari	505
<i>Mahmudova Zulfiya, Hoshimova Dilnoza</i>	
Musiq ta'limi yo'nalishi talabalarida qo'shiq ijrochiligi malakalarini rivojlantirishning pedagogik xususiyatlari	509
<i>Murodov Mirshoxid Burxanovich</i>	
Umummuhandislik fanlarini o'qitish jarayonida muhandislik oliy ta'lim muassasalari talabalarining texnologik kompetentligini shakllantirish	513
<i>Kiyomov Abdulla Xaytaliyevich</i>	
Психолого-педагогический анализ использования исторических материалов на уроках математики в начальных классах.....	520
<i>Джавлиева Гулнара Раушановна</i>	
Transport vositalari muhandisligida virtual reallik va simulyatsiyaga asoslangan ta'lim texnologiyalarini joriy etish: amaliy kompetensiyalarni rivojlantirishga tizimli yondashuv	529
<i>Tashpulatov Boyburi Baymurotovich</i>	
Adaptiv texnologiyalar va ularning ta'lim tizimidagi o'rni.....	533
<i>Quchqarova Dilnavoz Shaymaxammat qizi</i>	
Talaba-yoshlarda futbol mashg'ulotlari asosida jismoniy tayyorgarlikni rivojlantirishning ilmiy-metodik asoslari	538
<i>Alimov Tojiddin Yaxshibayevich</i>	
Milliy madaniy meros asosida talabalarda ijtimoiy va axloqiy mas'uliyatni rivojlantirish.....	542
<i>Nomanov Kozimjon Kamoliddinovich</i>	
Innovatsion o'yinlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda mayda motorikani rivojlantirish yo'llari	546
<i>Nuritdinova Xurshida Norpulatovna, Azimova Umida To'ra qizi</i>	
Pedagogical opportunities for developing productive skills in english language learning	549
<i>Shohida Otahanova</i>	
Bosh miya o'smasi bo'lgan maktab o'quvchilariga zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanib darslarni tashkil etish	552
<i>Xakimova Gulshat Abdulalomovna, Nurmuhammedova Ruxshoda Mirsodiq qizi</i>	

Traits of Oral Fluid Biochemistry and Physical Chemistry in Children Exhibiting Abnormalities Post-Uranoplasty	557
<i>Anvarova Muhtasar Anvarovna</i>	
O'simliklarning abiotik stresslarga chidamliligini oshirishda crispr/cas texnologiyasining ahamiyati	561
<i>Saidmurodov Saidali Chori o'g'li, Lutfullayev Nodir Abdusattor o'g'li, Turayev Ozod Sunnataliyevich, Dulanazarov Abror Anvar o'g'li, Xayitova Shahlo Davlatovna</i>	
Zamonaviy sharoitlarda maktabgacha ta'lim tashkilotlarini xorijiy tajribalar asosida boshqarish tizimini takomillashtirish	566
<i>Sotimova Barno Marufjonovna</i>	
Tasviriy san'at fanini o'qitishda milliy san'at elementlaridan foydalanishning ayrim metodlari	570
<i>Abdullayev Sayfulla Fayzullayevich, Abdullayev Suxrob Sayfullayevich, Zikrillayeva Visola Hamrayevna</i>	
Метод, основанный на построении симметрии при делении угла с недоступной вершиной	576
<i>Эсонов Мунавваржон Муқимжонович</i>	
Innovatsion yondashuv asosida talabalarni muhandislik faoliyatiga tayyorlash pedagogik muammo sifatida.....	579
<i>Hamraqulov Yorqin Murtazaqulovich</i>	
Internet tizimida muloqotning gendorologik tipologiyasi	584
<i>Raxmonova Barno Odilovna</i>	
Bolalarga xos nutq muhitida etiketning ahamiyati	587
<i>Temirova Nargiza Davlat qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari pedagoglarining kasbiy kompetentligini shakllantirishda virtual reallik asosidagi texnologiyalardan foydalanish.....	590
<i>Choriyeva Lobar Fayzullo qizi, Teshaboyeva Zamira Sabirovna, Safarov Azamat Rasul o'g'li</i>	
Hozirgi kun pedagogi.....	594
<i>Dehqanova Muborakxon G'iyeziddin qizi</i>	
"Avesto"dagi ta'limiy-axloqiy qarashlarning nazariy asoslari va pedagogik ahamiyati	598
<i>Ibragimova Farangiza Oybekjon qizi</i>	
Ta'lim-tarbiya jarayonida ijtimoiy-pedagogik muammolarning shakllanish omillari va bartaraf etish yo'llari	602
<i>Mirzayeva Faroxat Odiljonovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarini xalqaro reytinglarga tayyorlashda strategik menejmentning o'rni va ahamiyati.	607
<i>Mannonova Barno</i>	
Scientific-Theoretical Bases of Developing Students' Creative Ability Through Folk Practical Art	611
<i>Ruziyeva Mekka Shukhrat kizi</i>	
3-sinf ona tili darslarida integratsion yondashuv asosida o'quvchilarning nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi	615
<i>Jurayeva Dildora Ilhom qizi, Mambetova Lobar Mirzavali qizi</i>	
Kurash mashg'ulotlari jarayonida texnik-taktik ko'nikmalarni shakllantirishning pedagogik asoslari.....	618
<i>Soatov E. M.</i>	
Talabalarining mustaqil ta'limini tashkil etishga asoslangan dasturiy ta'minot yaratish mohiyati	623
<i>Janabergenova Aysuliy Jaksilikovna</i>	
Maxsus pedagogning kasbiy kompetentligi: zamonaviy yondashuvlar va muammolar	626
<i>Shodiyeva Gulchiroy Nurqosimovna</i>	
O'zbek va qoraqalpoq tillarini integratsiyalashgan holda o'qitishda raqamli texnologiyalarning o'rni.....	631
<i>Mapruza Embergenova</i>	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda o'quv-bilish faoliyatini shakllantirishda neyropedagogik usullardan foydalanishning ahamiyati	636
<i>Jumayeva Maxbuba O'ktam qizi</i>	
Inklyuziv ta'lim muhitida musiqa darslarini tashkil etishning uslubiy asoslari	641
<i>Narzikulov Javohir Ikromovich</i>	
Диагностический потенциал формирования критического мышления в оценке нравственной воспитанности студентов педагогических вузов.....	645
<i>Азимова Гулрухбону, Абдувалиева Мухайё</i>	

Musiqa darslarida 4K kompetensiyalarini rivojlantirishning imkoniyatlari va pedagogik shart-sharoitlari....	652
<i>Ochilova Mohinur</i>	
Oliy ta'limda fransuz tilini o'qitishda qr-kod texnologiyalarining samaradorligi	656
<i>Muzaffarova Nodira Mardonovna</i>	
Смарт-технологии как инструмент повышения эффективности управления	660
<i>Байбаева Мухайё Худайбергеновна, Дехконова Мохларойим Бахтиёржон кизи</i>	
Odam markaziy asab tizimi taraqqiyoti va uni rivojlantirishning amaliy yechimlri.....	664
<i>Mirzayeva Nodira Abduxamidovna</i>	
Mentimeter dasturi va uning ta'lim jarayonidagi ahamiyati.....	669
<i>Djabbarova Xabiba Kuvandikovna</i>	
Talabalarda fuqarolik kompetensiyalarini shakllantirishda yangi renessans pedagogikasining o'rni.....	673
<i>Qlicheva Go'zal Chorshanbiyevna</i>	
Kognitiv rivojlanish zamonaviy ta'lim nazariyasida kompleks fenomen sifatida	678
<i>Abdullayeva Madina Baxtiyor qizi</i>	
Kursantlarning maxsus chidamkorligini oshirishda qo'llaniladigan vosita va usullar	681
<i>I. B. Bobomuratov</i>	
The Main Aspects of the Development of Digital Literacy in Higher Pedagogical Education	685
<i>Yusupova Go'zal Oybek qizi</i>	
Conceptual Approaches to Understanding Fanaticism Among Female Adolescents.....	689
<i>Sobirova Sojidxon Akramjon qizi</i>	
Yuqori sinf o'quvchilarida basketbol texnika va taktikasini shakllantirishning pedagogik asoslari.....	692
<i>Bobojonov Nozimjon Ne'matjonovich, Sirojiddin Nasriddinov Salohiddin o'g'li</i>	
Bolalar musiqa va san'at maktablarida musiqa nazariyasi va solfedjio darslarining pedagogik xususiyatlari	695
<i>Bobojonova Zeboxon Baxtiyor qizi</i>	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarida integrativ yondashuv asosida ekologik madaniyatni rivojlantirish ..	699
<i>Istamov Zavqiddin Sa'dulloevich</i>	
Talabalar identiteti va ularga ijtimoiy tarmoqlar ta'sirining global ahamiyati	702
<i>N. T. Tojiboyeva</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiya darslarini tashkil etishning zamonaviy usullari	707
<i>Narzullayev Mavlonbek Zikrillo o'g'li, Ostonov Zafar Zamonovich</i>	
Ta'lim metodlari va usullarini modernizatsiya qilish asosida ilmiy tadqiqot madaniyatini rivojlantirishning pedagogik tizimi.....	710
<i>Olimov Temir Xasanovich</i>	
Changes in Adolescents' Communication Under the Influence of Social Media: Emotional Intelligence and Internet Addiction Issues	715
<i>Salomov Shamsiddin Sabokhiddin Ugli</i>	
O'smir qizlarning jismoniy rivojlanishini takomillashtirishda defile mashqlaridan foydalanish metodikasi ...	720
<i>Shaxbazova Gulrux Orifjon qizi, Abdullayeva Maxbuba</i>	
Umumta'lim maktablari musiqa madaniyati darslarida o'quvchilarning divergent fikrlashini shakllantirish metodikasi.....	724
<i>Ubaydullayeva Nazokat Ibodullo qizi</i>	
Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining pedagogik ko'nikmalarini rivojlantirish: nazariy asoslar, amaliy modellar va innovatsion yondashuvlar	728
<i>Umurzoqova Laylo Baxtiyor qizi</i>	
Talaba-yoshlar jismoniy madaniyat va sportini rivojlantirishning strategik imkoniyatlari	733
<i>Yusupxo'jayev Oxunjon Shuxrat o'g'li</i>	
Teatr texnologiyalarini maktabgacha ta'limga integratsiya qilishning pedagogik shartlari.....	737
<i>Abdullayeva Aziza Abdurazzoq qizi, Salimova Dilmira Farxodovna</i>	
Компенсация трудностей в обучении детей младшего школьного возраста, находящихся на длительном лечении	742
<i>Алимова Нигора Исраиловна, Холлиева Нодира Хайтмуратовна</i>	

Формирование профессиональных компетенций будущих художников через освоение узбекского орнамента в системе заданий по композиции.....	745
Д. Б. Бабаева	
Методика и подходы обучения речи в школьной практике	750
Шарипов Одилжлон Гуломжон угли	

UMUMTA'LIM MAKTABLARI MUSIQA MADANIYATI DARSLARIDA O'QUVCHILARNING DIVERGENT FIKRLASHINI SHAKLLANTIRISH METODIKASI

Ubaydullayeva Nazokat Ibodullo qizi

Samarqand davlat pedagogika instituti
"Musiqqa ta'limi va san'at" mutaxassisligi magistranti

Annotatsiya: Umumta'lim maktablari musiqa madaniyati darslarida o'quvchilarning divergent fikrlashini shakllantirish metodikasi ishlab chiqish bugungi kunda musiqa ta'limining muhim vazifalaridan sanaladi. Shu ma'noda divergent fikrlashning nazariy asoslari, uning musiqiy ta'limdagi roli, shuningdek, o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish usullarini ko'rib chiqish va ularni rivojlantirishga mazkur maqolada keng o'rin berilgan. Musiqa madaniyati darslarida innovatsion pedagogik texnologiyalar, interaktiv usullar va kreativ mashg'ulotlar orqali o'quvchilarning fikrlash doirasini kengaytirish, ularning mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlari asoslab berilganligi bilan maqola ahamiyatlidir.

Kalit so'zlar: musiqa madaniyati darslari, divergent fikrlash, ijodiy fikrlash, innovatsion pedagogika, interaktiv metodlar, o'quvchilarning kognitiv rivojlanishi.

Abstract: Developing a methodology for fostering students' divergent thinking in general education school music culture lessons is currently one of the important tasks of music education. This article extensively examines the theoretical foundations of divergent thinking, its role in music education, as well as methods for developing students' creative and critical thinking skills. The article highlights opportunities to expand students' thinking through innovative pedagogical technologies, interactive methods, and creative activities in music culture lessons, as well as the development of their independent thinking and problem-solving abilities.

Key words: music culture lessons, divergent thinking, creative thinking, innovative pedagogy, interactive methods, students' cognitive development.

Аннотация: Разработка методики формирования дивергентного мышления учащихся на уроках музыкальной культуры в общеобразовательных школах сегодня является одной из важных задач музыкального образования. В статье подробно рассматриваются теоретические основы дивергентного мышления, его роль в музыкальном образовании, а также методы развития творческого и критического мышления учащихся. Показаны возможности расширения круга мышления учеников через инновационные педагогические технологии, интерактивные методы и креативные занятия на уроках музыкальной культуры, а также развитие их самостоятельного мышления и навыков решения проблем.

Ключевые слова: уроки музыкальной культуры, дивергентное мышление, творческое мышление, инновационная педагогика, интерактивные методы, когнитивное развитие учащихся.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quvchilarning divergent fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish muhim pedagogik vazifa hisoblanadi. Umumta'lim maktablarida musiqa madaniyati darslari bu borada eng samarali vositalardan biri sifatida qaraladi. Musiqa o'quvchilarning hissiy, estetik va kognitiv rivojlanishiga ta'sir qiluvchi kuchli vosita bo'lib, u orqali o'quvchilar nafaqat musiqaning melodik va ritmik tuzilmasini o'rganadilar, balki ijodiy tafakkur, muammolarni hal qilish va yangi g'oyalarni ishlab chiqish qobiliyatlarini shakllantiradilar. Dars jarayonida o'quvchilarni faollashtirish, ularni mustaqil fikrlashga undash va turli musiqiy vazifalar orqali divergent fikrlashni rivojlantirish metodikasi dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Musiqa madaniyati darslarida interaktiv metodlar, kreativ mashg'ulotlar, ijodiy loyihalar va muammoli vaziyatlar orqali o'quvchilar fikrlash doirasini kengaytirish mumkin. Shu bois, pedagoglarning vazifasi o'quvchilarning kognitiv va hissiy qobiliyatlarini uyg'unlashtirib, ularni ijodiy faoliyatga jalb qilishdir.

Bugungi kunda yurtimizda ta'lim jarayonini isloh qilish, uni takomillashgan o'quv dars tizimiga olib chiqish, shuningdek, o'quvchilarda milliy va an'anaviy urf-odat qadriyatlariga sodiqlik, intellektual va kreativ fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilangan. Xususan, umumta'lim maktablari musiqiy madaniyat darslarida o'quvchilarning divergent fikrlashini shakllantirish orqali ular nafaqat musiqa san'ati va estetik tafakkurga ega bo'lishi, balki ijodiy, kognitiv va tahliliy qobiliyatlarini ham rivojlantirishi ham asosiy vazifalardandir.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev ta'lim-tarbiyaning muhim ahamiyat kasb etayotgan davrida yoshlarni intellektual, ma'naviy va ijodiy salohiyatga ega shaxslar etib tarbiyalash zarurligini alohida qayd etib, -Yoshlarimizning mustaqil fikrlaydigan, yuksak intellektual va ma'naviy salohiyatga ega bo'lib, dunyo miqyosida o'z tengdoshlariga hech qaysi sohada bo'sh kelmaydigan insonlar bo'lib kamol topishi, baxtli bo'lishi uchun davlatimiz va jamiyatimizning bor kuch va imkoniyatlarini safarbar etamiz, deb ta'kidlagan fikrlari bugungi ta'lim tizimiga ustuvor maqsadlarni amalga oshirishni belgilab bermoqda. Shu nuqtai nazardan, musiqiy madaniyat darslarida o'quvchilarning divergent fikrlashini shakllantirish nafaqat musiqiy qobiliyatlarni rivojlantirishga, balki ularning analitik tafakkuri, ijodiy qaror qabul qilish va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Musiqa darslari o'quvchilarga turli janrdagi musiqiy asarlar orqali muammolarni ijodiy yondashuv bilan hal qilish, obrazli tasavvur va kognitiv jarayonlarni uyg'unlashtirish imkonini beradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O'zbekiston Respublikasi qonunchilik va strategik hujjatlari ham maktab ta'limida kreativ va innovatsion yondashuvlarni joriy etish, pedagoglarni malaka oshirish hamda o'quvchilarning kognitiv va ijodiy rivojlanishiga yo'naltirilgan metodik ishlanmalarni ishlab chiqish zaruratini belgilaydi. Jumladan:

O'zbekiston Respublikasi Qonunchilik palatasi tomonidan 2020-yil 19-mayda qabul qilingan va 2020-yil 7-avgustda Senat tomonidan ma'qullangan, 23.09.2020 yildagi O'RBQ-637-son O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun ^[1] – maktab ta'limining sifatini oshirish, o'quvchilarning kognitiv va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan.

2019-yil 29-apreldagi PF-5712-sonli "O'zbekiston Respublikasi xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" ^[2] farmoni – umumta'lim maktablarida innovatsion va kreativ yondashuvlar joriy etilishi, o'quvchilarning divergent fikrlashini shakllantirishni rag'batlantirishni ko'zda tutadi.

2019-yil 16-yanvardagi PQ-4119-sonli "Ta'lim sifatini nazorat qilish tizimini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" ^[3] qarori – o'quv jarayonida metodik va pedagogik sifatni oshirish, o'quvchilarning mustaqil va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishni ta'minlaydi.

Shu bilan birga, umumta'lim maktab musiqi madaniyati darslarida o'quvchilarning divergent fikrlashini rivojlantirish, ularni muammolarga ijodiy yondashish, turli musiqiy obrazlar va janrlarni tahlil qilish, hamda mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirish orqali amalga oshiriladi. Bu jarayon o'quvchilarning nafaqat musiqiy, balki ijtimoiy, kognitiv va estetik rivojlanishiga xizmat qiladi, shuningdek, ularni zamonaviy jamiyatning intellektual va kreativ shaxslariga aylantirishga yordam beradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

"Divergent fikrlash – bu o'quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish va turli muammolarga innovatsion yechimlar topish qobiliyatini shakllantirishga xizmat qiladigan fikrlash jarayonidir. Musiqa madaniyati darslarida u odatda erkin va chiziqli bo'lmagan shaklda namoyon bo'ladi, natijada o'quvchilar turli g'oyalar, musiqiy variantlar va kutilmagan aloqalarni yaratish imkoniga ega bo'ladi. Qisqa vaqt ichida turli xil yechimlar sinab ko'riladi, bu esa o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Divergent fikrlash jarayonidan so'ng olingan g'oyalar konvergent fikrlash yordamida tizimlashtiriladi va musiqiy loyihalar, ijro yoki kompozitsiyalarga asoslangan aniq yechimga aylantiriladi. Shu tarzda, divergent va konvergent fikrlash bir-birini to'ldirib, o'quvchilarning musiqiy tafakkurini kengaytiradi va ularni ijodiy faoliyatga jalb qiladi.

Psixolog J. P. Guilford 1956-yilda divergent va konvergent fikrlash tushunchalarini fanga kiritgan bo'lib, ular o'quvchilarning ijodiy va analitik ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlagan. Musiqa madaniyati darslarida divergent fikrlash metodikasini qo'llash orqali o'quvchilar yangi g'oyalarni izlash, turli uslublarni sinash va o'z ifoda usullarini topish imkoniyatiga ega bo'ladi" ^[16].

O'quvchilarda divergent fikrlashni shakllantirishda musiqiy ta'lim nazariyasining ahamiyati katta. Boshqacha aytganda, divergent fikrlash – bu mavjud ma'lumot yoki vaziyatdan bir nechta aniq yechimlar ishlab chiqish qobiliyatidir. U ijodiy yondashuvlar bilan muammolarni hal qilishga yo'naltirilgan bo'lib, umumta'lim

maktablari musiqa madaniyati darslarida o'quvchilarning kreativ fikrlashini shakllantirishning nazariy asosini tashkil etadi. Musiqa ta'limi o'quvchilarda nafaqat musiqiy bilimlarni, balki keng fikrlash doirasini ham rivojlantiradi, chunki u ritm va melodik tuzilmalarni tahlil qilish, aniq fikrlar ishlab chiqish va ijodiy qarorlar qabul qilishni talab qiladi. Shu nuqtai nazardan, musiqada divergent fikrlash o'quvchilarning kreativ va tanqidiy tafakkurini rivojlantirish uchun muhim vositadir. Bu haqida tadqiqotchi J. Ismail shuni ta'kidlaydiki, musiqaviy faoliyat o'quvchilarda ijodiy fikrlash va yechimlar izlashni rag'batlantiradi ^[6].

Musiqa madaniyati darslari umumta'lim maktablarida o'quvchilarning hissiy, estetik va kognitiv rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Bu darslarda musiqiy asarlarni tahlil qilish, ijodiy mashqlar bajarish, ritmik improvizatsiyalar orqali o'quvchilarning fikrlash doirasi kengayadi, ularning ijodkorlik va tanqidiy fikrlash qobiliyatlari mustahkamlanadi ^[7].

Musiqa madaniyati darsida ijodiy topshiriqlar, musiqiy tasvirlar yaratish va aniq musiqiy fikrlar ishlab chiqish imkoniyatlari o'quvchilarga mustaqil fikrlashni shakllantirishga yo'naltiradi ^[8].

Darslarda o'quvchilarga bitta javobni emas, balki bir nechta original yechim topish imkonini beruvchi vazifalar berish mustaqil fikrlashni rag'batlantiradi. Masalan, musiqiy parcha asosida turli kayfiyatlarni tasvirlash, ritmlarga mos tasvirlar yaratish yoki musiqiy tema bo'yicha bir nechta variant yaratish – ularning barchasi o'quvchilarning divergent fikrlashini rivojlantiradi ^[9].

O'quvchilarga musiqiy muloqot jarayonida turli improvizatsiya mashqlarini bajarish ularning o'z fikrlarini mustaqil ifodalashlari va ijodiy yechimlar ishlab chiqishlarini qo'llabquvvatlaydi ^[10].

Musiqa tinglash orqali o'quvchilarda divergent fikrlashni rivojlantirish alohida ahamiyatga ega. Musiqani passiv tinglashdan tashqari, unga nisbatan savollar berish, musiqaning tuzilishi va kayfiyati haqida fikr bildirish, uni boshqa janrlar bilan solishtirish – bular o'quvchilarning musiqiy idrok va ijodiy fikrlashini mustahkamlash yo'lidir ^[11].

Sharq pedagogik fikr tizimida san'at va musiqa inson tafakkurini chuqurlashtiradi, hissiy hamda estetik idrokini boyitadi deb asosli fikrlarda o'z ifodasini topgan. Alloma Alisher Navoiy san'atning ruhiy va aqliy rivojga ta'siri haqida shunday fikr bildirgan, – "san'at inson qalbini boyitadi hamda uni hayotiy tajriba va ijodiy tafakkur orqali yaxlit shaxsga aylantiradi. ^[4] Sharq pedagogik an'analari shuni ta'kidlaydiki, musiqa madaniyati orqali o'quvchilar nafaqat san'atni, balki insoniy fazilatlarini, estetik idrokni va tanqidiy fikrlashni ham mustahkamlashlari mumkin ^[12].

Musiqa darslarida divergent fikrlashni shakllantirishning psixologikpedagogik ahamiyatini yoritishda avvalo, musiqa tinglash va uning ijodiy yondashuvlar orqali o'rganilishi o'quvchilarning diqqat, tasavvur, xotira va ijodiy fikrlashini sezilarli darajada oshirishini muhim sanaymiz. Bu o'z navbatida musiqa madaniyati darslarini estetik, emosional va kognitiv rivojlanishni uyg'unlashtiruvchi samarali vositaga aylantiradi ^[13].

Ilmiy izlanishlar shuni ta'kidlaydiki, musiqa orqali o'quvchilar o'z hissiyotlarini ifodalashni o'rganibgina qolmay, balki muammolarga ijodiy yondashish, yangi g'oyalar ishlab chiqish va ularni baholash kabi keng fikrlash ko'nikmalariga ega bo'ladi ^[14].

Umumta'lim maktablarida musiqa madaniyati darslarida o'quvchilarning divergent fikrlashini shakllantirishning samaradorligi bir necha pedagogik va psixologik jihatlardan orqali namoyon bo'ladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, musiqiy mashg'ulotlarda o'quvchilarga bir nechta ijodiy yechimlar ishlab chiqish imkoniyati berilganda, ularning kognitiv va estetik idroki sezilarli darajada rivojlanadi ^[6].

Sharq pedagogik an'analari, jumladan, Abu Nasr Farobiy san'at va musiqa inson tafakkurini rivojlantirishda muhim vosita ekanligini ta'kidlaydi. Farobiy fikricha, musiqa inson ruhiyatini shakllantirib, uning fikrlash, hissiy idrok va ijodiy imkoniyatlarini kengaytiradi: "Musiqa qalbni tinchlantiradi, aqliy faoliyatni faollashtiradi va ongni yangicha fikrlashga rag'batlantiradi" ^[5]. Shu nuqtai nazardan, musiqiy mashg'ulotlarda o'quvchilarga turli janrlarda, ritm va tembrdagi musiqalarni tinglash imkonini berish, ularni ijodiy vazifalar orqali qo'llab-quvvatlash juda muhimdir. Musiqiy mashg'ulotlarda o'quvchilarning improvizatsiya va musiqiy tahlil faoliyati ular orasida mustaqil va ijodiy fikrlashni shakllantiradi. Masalan, o'quvchilar musiqiy parchalarga turli hissiy obrazlar yaratishda bir nechta yechimlar ishlab chiqishlari mumkin, bu esa divergent fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. ^[15]

Yuqorida keltirilgan fikr va ilmiy asosli mulohazalardan so'ng umumta'lim maktablari musiqa madaniyati darslarida o'quvchilarda divergent fikrlashni shakllantirish metodlarini quyidagicha ishlab chiqdik.

Musiqa madaniyati darslarida o'quvchilarning divergent fikrlashini rivojlantirish uchun turli metod va usullarni qo'llash mumkin. Bu metodlar o'quvchilarning ijodiy tafakkurini kengaytirish, yangi g'oyalarni izlash va musiqiy ifoda imkoniyatlarini oshirishga yordam beradi. Quyida eng samarali metodlar keltiramiz:

- 1. G'oya ishlab chiqarish mashqlari.** "Brainstorming" metodi o'quvchilarga erkin va chiziqli bo'lmagan shaklda musiqiy g'oyalar yaratish imkonini beradi. Masalan, muallim ma'lum bir musiqiy mavzu yoki ritmni berib, o'quvchilardan turli variantlarda ijro yoki yaratishni so'rashi mumkin. Bu usul o'quvchilarda ijodiy tafakkur, tezkor qaror qabul qilish va kutilmagan yechimlarni topish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

2. **Rol o'ynash va dramatisatsiya.** Musiqiy sahnalar yoki rol mashqlari orqali o'quvchilar turli xarakterlarni, hissiyotlarni va musiqiy ohanglarni ifoda etishni o'rganadilar. Bu metod ularning fantaziyasini rag'batlantiradi, musiqiy tafakkur va ijodiy qarorlar qabul qilish qobiliyatini oshiradi.
3. **Musiqqa kompozitsiyasini yaratish.** O'quvchilarni kichik guruhlarga bo'lib, o'z musiqiy kompozitsiyalarini yaratishga yo'naltirish divergent fikrlashni samarali rivojlantiradi. Bu jarayonda ular ritm, ohang, temp va musiqqa uslublarini turlicha sinab ko'rishadi, kutilmagan musiqiy aloqalarni topishadi.
4. **“Agar shunday bo'lsa...” usuli (What if...?).** Ushbu metod o'quvchilarda kreativ tafakkur va muammoga innovatsion yechim topish qobiliyatini rivojlantiradi. Masalan, o'qituvchi: “Agar bu qo'shiqni faqat perkusiyalar bilan ijro qilsak nima bo'ladi?” yoki “Agar ritmni teskari tartibda ijro etilsa qanday ohang hosil bo'ladi?” kabi savollar beradi. Bu o'quvchilarni yangi fikrlar yaratishga undaydi. “Perkusiya” – bu ritmik cholg'ular orqali ijro etiladigan musiqqa janri yoki cholg'u turidir. Oddiy qilib aytganda, perkusiya musiqada urish, taqillatish yoki zarb berish orqali tovush hosil qiladigan asboblarni bildiradi.
5. **Vizual va musiqiy asoslangan integrativlik.** O'quvchilar rasmlar, she'rlar yoki harakatlar orqali musiqqa bilan bog'liq integratsiyalar yaratadi. Masalan, tasviriy san'at asariga mos musiqiy atmosfera yaratish, yoki qo'shiq matniga yangi ritmik va melodik yechimlar qo'shish. Bu metod o'quvchilarda kreativ tafakkur va turli ifoda uslublarini rivojlantiradi.
6. **Individual va guruh ishlari kombinatsiyasi.** Divergent fikrlash individual va guruh ishlarida ham samarali shakllanadi. Individual mashqlar o'quvchining mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirsa, guruh ishlari turli g'oyalarni birlashtirish va yangi musiqiy yechimlarni topishga yordam beradi.

Ushbu metodlar o'quvchilarda ijodiy tafakkur, tanqidiy fikrlash va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Divergent fikrlash orqali o'quvchilar musiqiy g'oyalarni erkin sinab ko'rish, yangi ifoda uslublarini izlash va kutilmagan yechimlar topish imkoniga ega bo'ladi. Shu bilan birga, keyinchalik konvergent fikrlash yordamida g'oyalar tizimlashtiriladi, musiqiy loyihalar va ijro shakllari sifatli va samarali amalga oshiriladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Umumta'lim maktablari musiqqa madaniyati darslarida o'quvchilarning divergent fikrlashini rivojlantirish ularning ijodiy qobiliyatlarini kengaytirish, musiqiy tafakkurini chuqurlashtirish va yangi musiqiy yechimlar topish ko'nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Divergent fikrlash orqali o'quvchilar turli musiqiy g'oyalarni sinab ko'radi, kutilmagan aloqalarni yaratadi va o'z ifoda usullarini boyitadi. Keyinchalik olingan g'oyalar konvergent fikrlash yordamida tizimlashtiriladi va aniq natijalarga yo'naltiriladi. Shunday qilib, musiqqa madaniyati darslarida divergent fikrlash metodikasini qo'llash o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy tafakkurini rivojlantirish, ularni mustaqil va faol fikrlashga o'rgatish hamda musiqiy faoliyatda o'ziga xos yondashuvlarni shakllantirish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining “Ta'lim to'g'risida”gi Qonuni. – T., 2020-yil 23-sentabr.
2. 2019-yil 29-apreldagi PF-5712-sonli “O'zbekiston Respublikasi xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida” Farmoni
3. 2019-yil 16-yanvardagi PQ-4119-sonli “Ta'lim sifatini nazorat qilish tizimini takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha choratadbirlar to'g'risida” gi Qarori
4. Alisher Navoiy, Mahbub ulQulub, Toshkent: Sharq nashriyoti, 2005
5. Abu Nasr Farobiy, Kitab al-Musiqqa al-Kabir, Qohira: Al-Maktaba al-Tijariya, 2002
6. Jais Ismail, Divergent Thinking in Musically Gifted Practices: A Review, Quantum Journal of Social Sciences and Humanities, 2020
7. Qodirov R, Musiqqa Ta'limi: Nazariya va Amaliyot, -T.: San'at nashriyoti, 2022
8. Karimov Sh, Musiqiy Pedagogika Asoslari, -T.: IlmZiyo, 2023
9. G'aniyev M, Innovatsion pedagogik yondashuvlar: Musiqqa darslari uchun metodik qo'llanma, Buxoro, 2024
10. Eshonov R, Pedagogik innovatsiyalar: Musiqqa orqali fikrlashni shakllantirish, -T.: 2023
11. Karimova Z, Musiqqa tinglash va pedagogik yondashuvlar, -T.: IlmFan nashriyoti, 2023
12. Tursunov S, Sharq pedagogikasi: Tarix va bugun, Samarqand: 2023
13. Oripova N, Musiqqa ta'limi va psixologik rivojlanish, Jurnal “Ta'lim nazariyasi va amaliyoti”, 2024
14. Bekmurodova A., Musiqqa ijodkorligi va kreativ fikrlash, Jurnal “Pedagogika Innovatsiyalari”, 2024
15. Nusratova T, Creative Thinking and Music in Education, International Journal of Creative Education, 2021
16. <https://uz.wikipedia.org/wiki/>

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.